

УДК 338.439.5:005.21:636.4(477)
JEL Classification: L 1, O 13, Q 12

DOI: 10.37332/2309-1533.2021.1-2.3

Самойлик Ю.В.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та міжнародних відносин,
Полтавська державна аграрна академія,
Лаврук В.В.,
д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської
справи, страхування та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський,
Ібатулін М.І.,
д-р екон. наук, професор, професор кафедри адміністративного
менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ

Samoilyk Iu.V.,
dr.sc.(econ.), professor, professor at the department
of economics and international relations,
Poltava State Agrarian Academy,
Lavruk V.V.,
dr.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor at the department
of finance, banking, insurance and electronic payment systems,
State Agrarian and Engineering University in Podilia,
Kamianets-Podilskyi,
Ibatullin M.I.,
dr.sc.(econ.), professor, professor at the department
of administrative management and foreign economic activity,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

STRATEGIC DIRECTIONS OF PIG BREEDING DEVELOPMENT IN UKRAINE

Постановка проблеми. Для України свинарство є традиційною галуззю тваринництва, роль якого підвищилася на початку ХХ ст. – періоду стрімкого розвитку міст і міських агломерацій. У плановій економіці ця галузь свинарства була централізованою та вертикально організованою, однак екстенсивний характер розвитку й жорстка система управління не сприяли ефективному її зростанню, наслідком чого став дефіцит продукції свинарства наприкінці 1980-х р. Після розпаду Радянського Союзу зникла звична схема господарювання, свиноферми працювали, поступово скорочувалося поголів'я, будівлі комплексів пустували або їх розбирали на будматеріали. За цей період деградував і племінний потенціал галузі. Усі вищеперелічені ознаки у поєднанні зі стрімким зростанням цін на енергоносії, корми, зниженням купівельної спроможності населення дуже негативно позначилися на свинарстві.

Новий етап у розвитку свинарства розпочався з 2001 р., коли підприємці отримали можливість орендувати землю, що створило основу для довгострокових інвестицій і планування стратегії розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання обґрунтування ефективного розвитку виробництва продукції свинарства є предметом досліджень багатьох учених-економістів. Найбільш істотний внесок у цю область знань зробили такі вітчизняні науковці:

В. Герасимов, Л. Гнатишин, Б. Данилів, К. Жадько, Г. Калетнік, А. Мазур, О. Мазуренко, В. Месель–Веселяк, В. Ніценко, І. Охріменко, С. Приліпко, В. Рибалко, І. Свиноус, В. Топіха та ін. Водночас, незважаючи на значну опрацьованість питань з виробництва продукції свинарства, в нинішніх умовах потребують удосконалення методичні підходи до оцінки ефективності виробництва з урахуванням принципів сталого розвитку та інноваційності, здійснення модернізації технологічних процесів, упровадження екологічних технологій вирощування свиней, що сприятиме раціональному використанню сформованих ресурсів та збільшенню обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції. Це зумовлює потребу подальших досліджень щодо розробки теоретико-методичних та практичних підходів до обґрунтування напрямів ефективного розвитку виробництва продукції свинарства у сучасних умовах.

Постановка завдання. Метою статті є розробка науково обґрунтованих пропозицій державної підтримки виробництва продукції свинарства в Україні, що забезпечить задоволення потреб внутрішнього ринку та нарощення експорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняне свинарство як галузь почало відроджуватися і набуло розвитку. Потужними факторами тиску на неї є постійне зростання вартості кормів, енергоресурсів, ветеринарних послуг. Однак напругу створює спад попиту на продукцію внаслідок низької купівельної спроможності населення. Як наслідок, вона має високу собівартість і низьку рентабельність [1].

Вважаємо, що низька ефективність виробництва продукції свинарства у більшості сільськогосподарських підприємств пояснюється тим, що структурні зміни в системі виробництва та її переробки не забезпечені дієвим механізмом стимулювання виробництва, а також недосконалістю економічних відносин із переробною сферою, що зумовило зниження показників ефективності та ускладнило для товаровиробників можливість задовольняти належне продовольче забезпечення населення країни та формування експортного потенціалу.

Саме невідкладним завданням є створення умов та проведення комплексу заходів щодо відродження галузі свинарства на основі підвищення інвестиційної привабливості виробництва свинини сільськогосподарськими товаровиробниками різних організаційно-правових форм і приватних інвесторів з метою подальшого нарощування сировинних можливостей галузі, завантаження наявних виробничих потужностей галузі переробки та збільшення ресурсних можливостей даного сектора агропродовольчого ринку.

У сучасних соціально-економічних умовах підприємства, що займаються свинарством, можуть ефективно працювати лише за наявності споживчого попиту на продукцію галузі, який визначає кількість та якість продукту, яку споживачі готові та спроможні купити за поточною ціною.

За результатами групування, наведеними в табл. 1, 12 сільськогосподарських підприємств (7 група) реалізують понад 50 000 ц у розрахунку на 1 господарство і в структурі реалізації займають близько 41,3%. Незважаючи на домінування цієї категорії господарств, виявлено низький рівень рентабельності порівняно з іншими групами. Основними чинниками, які зумовили таку ситуацію, є вища собівартість реалізованої продукції на 1,4% порівняно із значенням у середньому по господарствах. Можна припустити, що значні обсяги продукції свинарства ця група господарств переробляє на власних потужностях і, відповідно, забезпечує вищі показники ефективності за рахунок пропозиції продукції переробки.

Таблиця 1

Групування середніх і великих сільськогосподарських підприємств за обсягами реалізації продукції свинарства у 2019 р.

Групи за обсягом реалізації свинини, ц	Кількість господарств у групі	Приріст свиней на 1 господарство, ц	Поголів'я на господарство, гол.	Середньодобовий приріст, г	Рентабельність, %
до 500	823	187	253	203	-30,8
501-1000	150	755	785	263	-20,4
1001-5000	234	2570	1903	370	-5,9
5001-10000	45	6874	4524	416	4,8
10001-25000	42	27681	13487	562	8,5
25001-50000	13	42502	23874	488	21,4
більше 50000	12	156993	73599	584	4,5
Всього	1319	3581	2053	478	3,5

Джерело: складено та розраховано за даними Державної служби статистики України

Зазначимо, що найвищий рівень прибутковості спостерігається в 6-й групі господарств корпоративного сектору аграрної економіки за рахунок високої закупівельної ціни і відносно низького рівня собівартості реалізованої продукції свинарства. При цьому рівень продуктивності свиней нижчий за відповідний показник порівняно із суб'єктами господарювання 7-ї групи. Подібне явище простежується в сільськогосподарських підприємствах–виробниках продукції свинарства 4–5 груп. Отже, за одержаними результатами можна зробити висновок про те, що сільськогосподарські підприємства 6-ї групи формують групу господарств із сильною позицією на ринку порівняно із конкурентами.

Водночас, господарства 1–3 груп є збитковими, що потребує розробки механізму мобілізації внутрішніх можливостей та пошуку джерел залучення інвестицій у модернізацію виробництва свинини й, відповідно, проведення комплексного аналізу їхньої діяльності.

З метою розробки більш обґрунтованої оцінки потенційних можливостей сільськогосподарських підприємств у підвищенні ефективності виробництва продукції свинарства та, відповідно, посиленні їхньої позиції на ринку проведемо розрахунки узагальненого показника, що дозволить визначити конкурентну позицію та стратегічні орієнтири їхнього розвитку. Дана обставина вимагає розробки інтегрального показника оцінки ефективності виробництва продукції свинарства, який буде включати в собі: частку підприємств на ринку (в структурі реалізації), у структурі виробництва та поголів'я, індекси собівартості, дохідності, цін, спеціалізації, продуктивності свиней.

На першому етапі розрахуємо первинні індекси співвідношення зазначених натуральних показників по господарствах до середніх по Україні за формулою:

$$I_{ij} = \left(\frac{x_{ij}}{x_i} \right)^p, \quad (1)$$

де I_{ij} – первинний індекс інтегрального показника j -го господарства, визначений за i -ю ознакою;

x_{ij} – абсолютне значення i -го показника j -го господарства;

x_i – середнє значення i -го показника по Україні.

При цьому $p = 1$, якщо i -та ознака є стимулятором і $p = -1$, якщо вона є дестимулятором. Як стимулятори нами розглядаються показники продуктивності свиней та ціна. Показник «повна собівартість» є ознакою дестимуляції.

Відносні показники (спеціалізація, коефіцієнт дохідності, частка ринку) включаємо у розрахунок як первинні індекси.

Інтегральний показник розраховується за формулою:

$$IP_j = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n \left(\frac{x_{ij}}{x_i} \right)^p}, \quad (2)$$

де IP_j – інтегральний показник j -го господарства.

На основі проведення рейтингування суб'єктів господарювання у сфері агробізнесу розподілимо їх на чотири групи: лідери, підприємства з сильною конкурентною позицією, слабкою конкурентною позицією, аутсайтери (табл. 2).

Розглянемо більш детально особливості організації виробничого процесу на прикладах окремих сільськогосподарських підприємств, які дають змогу систематизувати найбільш характерні особливості кожної із виділених груп господарств. Основними рисами лідерів-виробників продукції свинарства корпоративного сектору аграрної економіки є: високий рівень концентрації сільськогосподарських тварин (у середньому в розрахунок на 1 господарство припадає близько 60 тис. голів свиней); вузька спеціалізація виробничої діяльності цієї групи сільськогосподарських підприємств; займає майже 50% у структурі реалізації продукції свинарства сільськогосподарськими підприємствами; закупівельні ціни на її продукцію є високими, що свідчить про відповідність кращим ґатункам реалізованих живих свиней; високий рівень середньодобових приростів є підтвердженням запровадження інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських тварин; відносно високий рівень собівартості реалізованої продукції є свідченням суттєвої залежності від купованих матеріальних ресурсів і кормів, головним чином мікроелементів, тощо.

До суб'єктів господарювання виробників продукції свинарства корпоративного сектору аграрної економіки, які мають сильну конкурентну позицію при виробництві продукції свинарства, належать сільськогосподарські підприємства, які характеризуються меншим рівнем концентрації поголів'я свиней, високим рівнем продуктивності сільськогосподарських тварин, низьким рівнем собівартості

виробництва та реалізації продукції свинарства й прийнятною закупівельною ціною, що в кінцевому результаті забезпечують прибутковість досліджуваної галузі. Більшість підприємств групи із сильною позицією на ринку мають власні переробні потужності й реалізують м'ясопродукти під регіональними брендами, переважно працюють за принципом замкнутого циклу.

Таблиця 2

Рейтингування сільськогосподарських підприємств за рівнем інтегрального індексу оцінки ефективності (конкурентоспроможності) виробництва продукції свинарства за 2019 р.

Показники	Кількість господарств у групі	Спеціалізація, %	Частка у поголів'ї, %	Середньодобовий приріст, г	Повна собівартість 1 ц, грн	Ціна 1 ц, грн
Підприємства-лідери (перші 20) (індекс у межах 2,65-4,23)	20	94,1	37,9	579	3171	3426
Підприємства із сильною позицією на ринку (індекс більше 2 (без 20 перших підприємств))	41	87,1	9,2	506	2893	3387
Індекс більше 2 – всього	61	92,5	47,1	565	3111	3418
Підприємства із слабкою позицією на ринку (інтегральний індекс від 1 до 2)	360	67,4	37,4	486	3198	3318
Підприємства-аутсайдери (індекс менше 1)	898	10,7	15,6	231	4122	2908
Усього	100,0	55,1	100,0	484	3225	3343

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

Сільськогосподарські підприємства 3-ї групи характеризуються слабкою конкурентною позицією. Для них характерними є: низький рівень концентрації сільськогосподарських тварин у розрахунку на 1 господарство; відносно низький рівень середньодобових приростів; відносно вищий рівень собівартості реалізованої продукції та нижчий – закупівельної ціни. Проте отримані значення продуктивності тварин, собівартості та ціни забезпечують прибуткове ведення свинарства лише у межах забезпечення простого відтворення. Як свідчить аналіз їхньої діяльності, більшість із них є самостійними суб'єктами господарювання, що обумовлює виникнення проблем зі збутом вирощених свиней та залученням інвестицій для технологічного переоснащення. Нині перед ними постає проблема інтеграції з м'ясопереробними підприємствами, заводами оптової та роздрібною торгівлі, інвестування в розвиток власних переробних потужностей і фірмової торгівлі.

Розрахункові дані табл. 2 переконують, що ця група сільськогосподарських підприємств відіграє суттєву роль у забезпеченні продукцією свинарства споживачів внутрішнього ринку (на їхню частку припадає близько 32%). Очевидно, що дана група у перспективі може підвищити ефективність виробництва й посилити позицію на ринку за умови проведення відповідної технологічної модернізації виробничого процесу. Важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності цієї групи підприємств є пошук внутрішніх резервів виробництва, оскільки більшість із них вузькоспеціалізовані на вирощуванні свиней.

До цієї групи також можемо віднести товаровиробників органічної свинини, які одержують невисокі середньодобові прирости та формують невеликі за обсягами пропозиції продукції. Типовим представником даної групи є ПП «Зелена брама», де поголів'я свиней утримують за унікальною технологією – у напівпогребі, на глибокій підстилці, що відповідає вимогам виробництва органічної продукції.

Решта сільськогосподарських підприємств – виробників продукції свинарства є аутсайдерами (4 група). Більшість із них орієнтуються на задоволення внутрішньогосподарських потреб у продуктах забою свиней. Для них характерними є збитковість виробництва внаслідок низького рівня технології виробництва. На думку більшості науковців, середнє значення середньодобових приростів на вирощуванні та відгодівлі до 400 г не забезпечує прибутковість виробництва [2]. Вважаємо, що внаслідок посилення конкуренції на внутрішньому ринку і підвищення вимог щодо біобезпеки та забою сільськогосподарських тварин підприємства-аутсайдери не спроможні будуть забезпечувати ефективно виробництво свинини.

На основі узагальнення результатів дослідження нами обґрунтовано стратегічні пріоритети у розвитку свинарства для кожної із досліджуваних груп сільськогосподарських підприємств – виробників продукції свинарства (табл. 3).

Таблиця 3

Стратегічні пріоритети розвитку свинарства по виділених групах сільськогосподарських підприємств

Позиція підприємства	Заходи щодо	
	підвищення ефективності	посилення ринкової позиції
Підприємства-лідери	Залучення додаткових фінансових ресурсів для впровадження інноваційних технологій зберігання та утилізації гною, відходів, природоохоронні заходи; розвиток власної племінної бази; створення та підтримка позитивного іміджу лідера виробництва	Розширення ринків збуту; адаптація умов ведення виробництва до вимог ЄС щодо біобезпеки та благополуччя сільськогосподарських тварин; закріплення переваг лідера
Підприємства сильною конкурентною позицією	Залучення додаткових фінансових ресурсів для впровадження інноваційних технологій у виробництво, приготування кормів, переробку сировини, природоохоронні заходи; розвиток власної племінної бази	Формування цін із урахуванням цін конкурентів; орієнтація на формування довгострокових партнерських відносин із постачальниками, посередниками та іншими контрагентами
Підприємства слабою конкурентною позицією	Пошук можливостей щодо інтеграції з племінними господарствами та переробними підприємствами, закладами оптової та роздрібною торгівлі; запровадження інноваційних технологій виробництва; оптимізація виробничих витрат; створення потужностей для забою тварин та первинної обробки	Формування образу локального продукту на ринку; збереження існуючого сегмента ринку та реалізація можливостей щодо їх розширення; реєстрація локальної товарної марки; переорієнтація на виробництво органічної свинини; розвиток інтеграції та кооперації із представниками перших двох груп
Підприємства-аутсайтери	Радикальне переозброєння технологічного процесу виробництва продукції свинарства на інноваційній основі; зниження рівня собівартості за рахунок внутрішніх джерел	Інноваційний спосіб ведення виробництва; пошук ринків збуту; оптимізація використання виробничих ресурсів

Джерело: обґрунтовано авторами

Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок про те, що для всіх груп сільськогосподарських підприємств основним стратегічним пріоритетом є запровадження інноваційних технологій, що сприятиме ефективному веденню свинарства на принципах сталості. Так, технологія визначає рівень інтенсивності й ефективності виробництва, його екологічної безпеки, якості продукції, біологічної та харчової цінності продуктів харчування.

Галузь свинарства має передумови для ведення її суб'єктами ефективного виробництва, що забезпечується біологічними особливостями свиней: інтенсивністю росту, високою відтворювальною здатністю (25–27 поросят за рік від свині). Від однієї свиноматки у рік можна отримати 2,5–3,0 т свинини при витраті кормів до 3 корм. од. на 1 кг приросту [3].

Відомо, що у свинарстві нині використовуються виведені породи високопродуктивних тварин із високими м'ясними якістьми. Разом із тим, ці тварини характеризуються нервовою збудливістю, стрес-чутливістю, реакцією на склад кормів і їх збалансованість. Підвищення стійкості свиней до стресів, біологізації технології є першорядними завданнями індустріального свинарства [4]. Подальше нарощення обсягів виробництва свинини вимагає пошуку нових організаційних форм ведення галузі, ресурсозберігаючих технологій утримання та годівлі свиней, більш повного використання нових біотехнічних прийомів у підвищенні життєздатності поголів'я порослят, що дозволить підвищити рентабельність свинарства.

Інтенсивне використання маточного стада – найважливіший резерв підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств–виробників продукції свинарства і значного збільшення обсягів виробництва свинини. Як показала практика, скоротити відтворювальний цикл свиноматки можна за рахунок зменшення підсисного періоду. Нині в провідних вітчизняних господарствах з виробництва свинарства і за кордоном успішно проводять раннє відлучення порослят у 10, 18, 26, 30 днів, що дозволяє отримувати за рік від 2,3 до 2,8 опоросів і 27–35 порослят від свиноматки [5]. Раннє відлучення порослят є важливим і високоефективним технологічним прийомом не тільки в умовах промислового комплексу, а й у малих фермерських господарствах. Науково обґрунтовано, що найбільш ефективним і технологічно прийнятним терміном відлучення порослят у сільськогосподарських підприємствах є 28–30 днів. Поросята в такому віці добре ростуть і розвиваються. Крім того, підсисні свиноматки практично не втрачають своєї вгодованості, а запліднюються на 3–8 день після відлучення порослят.

Сучасні технології свинарства індустріального типу дають змогу в короткі терміни збільшити обсяги виробництва і знизити собівартість свинини. Керувати цим процесом повинні менеджери, які здатні використовувати в тісному поєднанні знання з генетики, кормів, технологій та володіють навичками планування, організації, мотивації і контролю за допомогою сучасних методів, здатні самостійно приймати виважені управлінські рішення. Важливим елементом інноваційного управління є трансферт інновацій у виробництво, тобто просування інноваційної продукції від розробника до споживача [6]. Підвищення економічної ефективності свинарства можливо тільки в умовах реалізації системного підходу до освоєння інноваційних технологій, який передбачає виявлення в кожному конкретному випадку внутрішньогосподарських резервів і можливостей підприємства.

Встановлено, що одним з основних чинників, який стримуватиме розвиток свинарства в корпоративному секторі аграрної економіки, як експортоорієнтованої галузі, в найближчій перспективі є складна епізоотична ситуація, викликана проявом АЧС. Така ситуація вимагає від державної ветеринарної та фітосанітарної служби активізації діяльності у проведенні моніторингів і вибіркового контролю на місцях. Проте систематичної та комплексної роботи у цьому напрямі не ведеться, не забезпечується також наукове обґрунтування проведення протиепізоотичних заходів. У зв'язку із цим необхідно інвестувати проведення заходів в системі біобезпеки сільськогосподарських підприємств з виробництва свинини на основі державно-приватного партнерства.

Одним із стримуючих чинників ефективного розвитку свинарства в сільськогосподарських підприємствах є нестача племінних ресурсів. Тому в Україні необхідно створювати власні племінні ферми, що набагато дешевше, ніж купувати за кордоном племінних тварин, відповідно українські виробники отримають доступ до високоякісної генетичного матеріалу [7].

Забезпечення ефективного ведення свинарства в сільгоспідприємствах можливо досягти за умови відродження вітчизняної племінної бази на основі племінних репродукторів і заводів, як структурних підрозділів висококонцентрованих сільськогосподарських підприємств.

Узагальнюючи світовий досвід щодо інструментів державної підтримки, нами систематизовано напрями державної підтримки свинарства за частотою їх використання (від найбільш часто використовуваного інструмента державної підтримки першого рівня до менш поширеного шостого рівня), кожен із яких включає основні види підтримки: 1-й рівень – дотації, субсидування процентної ставки, фінансування наукових досліджень (США, Канада, Нова Зеландія); 2-й рівень – страхування, пільгове кредитування (Естонія, Чехія, Словаччина); 3-й рівень – компенсація матеріальних і виробничих витрат (Угорщина, Румунія); 4-й рівень – регулювання цін (Румунія, Словенія, Угорщина); 5-й рівень – державні інтервенції (Угорщина, Польща, Канада, США); 6-й рівень – преміювання (Румунія) [8].

Вищезазначене вимагає розробки організаційно-економічних заходів щодо підвищення конкурентних позицій вітчизняних виробників, переоцінки ефективності системи державної підтримки галузі. Очевидно, що державна підтримка за допомогою субсидування сільськогосподарських товаровиробників, що працюють на технологіях із низькими показниками, високою ресурсомісткістю, не сприяє досягненню ними ефективності виробництва, а лише уповільнює процес їх виходу з галузі, що зумовлює нераціональне витрачання бюджетних коштів.

З метою ефективного розвитку свинарства підприємств корпоративного сектору аграрної економіки необхідно одночасно вирішити низку завдань, а саме: створити інституційні та економічні умови для залучення середніх за показниками ефективності та масштабами виробництва виробників в інноваційно-інвестиційний процес для освоєння в найкоротші терміни ресурсощадних та екологічнобезпечних інноваційних технологій; забезпечити додаткову підтримку підприємств в організації виробництва власного зернофуражу, субсидування будівництва комбикормових заводів та елеваторів, що повністю задовольнять існуючі потреби виробників свинини.

Ефективність використання фінансових ресурсів як бюджетних асигнувань повинно здійснюватися на основі загальнодержавної та регіональних програм розвитку свинарства із зазначенням джерел фінансування та прогнозних індикаторів розвитку галузі.

У зв'язку зі складною ситуацією в економіці країни постає завдання розробки критеріїв для надання адресної (грантової) підтримки окремим суб'єктам у сфері агробізнесу – виробникам продукції свинарства. Вважаємо, що з цією метою доцільно запровадити певні критерії відбору інвестиційних проєктів, фінансування яких здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету, місцевих територіальних громад та приватних інвесторів в межах реалізації регіональної програми розвитку свинарства: сільськогосподарські підприємства повинні мати відповідні управлінські, фінансові, матеріальні ресурси – господарство займається свинарством не менше трьох років; проєктна потужність по новому проєкту повинна бути не нижчою від існуючої; новий інвестиційний проєкт повинен передбачати створення або розширення діючої вертикальної інтеграції. Отже, у фінансуванні заходів, які визначені в галузевій програмі, зокрема придбання племінних тварин і спермопродукції, модернізація тваринницьких приміщень, можуть взяти участь сільськогосподарські товаровиробники, спроможні шляхом реалізації програмних заходів підвищити конкурентоспроможність виробництва свинини за рахунок підвищення продуктивності, використання нових технологій, покращення генетичного потенціалу, зміцнення біобезпеки підприємств і створення власної кормової бази.

У межах реалізації загальнодержавної програми підтримки свинарства доцільно передбачити такі дії:

– спростити узгодження проєктної документації на будівництво й реконструкцію тваринницьких ферм і комплексів при отриманні через комісії в областях часткового відшкодування вартості понесених витрат щодо завершених у поточному році етапів будівництва та реконструкції. Як свідчить практичний досвід сільськогосподарських товаровиробників – виробників продукції свинарства, нині отримати компенсацію по кредитах для будівництва або реконструкції тваринницьких ферм і комплексів неможливо, оскільки банки через проблеми з АЧС вважають проєкти по свинарству ризиковими, не бажають їх кредитувати, а страхові компанії – страхувати по них ризики;

– ввести компенсацію відсотків по кредитах на оборотні засоби діяльності діючих підприємств промислового свинарства. Вважаємо, що величина компенсації повинна становити різницю між відсотковою ставкою по короткострокових банківських кредитах і обліковою ставкою Національного банку України;

– передбачити бюджетну дотацію для виробників свинини як часткову підтримку скасованої квазіаккумуляції ПДВ. Виробники свинини через скасування квазіаккумуляції ПДВ вже несуть серйозні збитки (зниження ліквідності підприємств, дефіцит оборотних засобів, збільшення окупності інвестиційних проєктів) і вимагають альтернативної підтримки. Близько 60% представників сільськогосподарських підприємств, які займаються свинарським бізнесом, підтримують скасування дотацій на користь зменшення ставки ПДВ на сільськогосподарську продукцію;

– передбачити часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції підприємств інфраструктури тваринницьких комплексів – технологічних комбікормових заводів і цехів, заводів з виробництва кормів з метою збільшення локалізації власного виробництва кормів;

– ввести виплату часткового відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів щоквартально (а не в кінці року) на підставі заявок, за якими обласними комісіями прийняті позитивні рішення і по мірі здачі етапів будівництва та реконструкції в експлуатацію;

– сформувати відкритий реєстр суб'єктів одержувачів державної підтримки на часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств (цехів) з переробки і зберігання сільськогосподарської продукції;

– провести дерегуляцію діяльності комісій, що приймають рішення про виділення державної підтримки (забезпечення обов'язкової участі громадськості у їх складі);

– вжити заходів щодо законодавчого закріплення на загальнодержавному рівні заборони утримання свиней в господарствах 1–2 компартмента.

Висновки з проведеного дослідження. Вважаємо, що для виходу галузі свинарства на якісно новий рівень необхідно: провести технологічну модернізацію виробництва продукції свинарства; створити племінну базу, здатну забезпечити якісне комплектування поголів'я товаровиробників продукції свинарства; забезпечити реалізацію державної підтримки щодо впровадження нових технологій через пільгові кредити та інвестування; розширити повноваження органів сільських територіальних громад у частині бюджетного планування; формувати відомчі програми; забезпечити пріоритет інтенсивних і ресурсоощадних технологій.

Ефективне ведення свинарства вимагає розробки стратегічної програми розвитку, організації скоординованого центру епізоотологічного контролю, удосконалення законодавства, активізації інвестиційної діяльності. Окрім того, розширення сегментів зовнішнього ринку можливо за умови досягнення міжурядових узгоджень регламентів контролю, перш за все з Китаєм. Отже, стратегічні пріоритети товаровиробників свинини у підвищенні ефективності галузі повинні забезпечуватися об'єднаними зусиллями інвесторів, сільськогосподарських підприємств, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із залученням приватних інвестицій, доступністю кредитних ресурсів, розширенням форм державної підтримки.

Література

1. Свиноус І. В., Підгорний А. В. Сучасний стан та проблеми виробництва продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах України. *Інноваційна економіка*. 2014. № 6. С. 77-81.
2. Кіщак І. Т. Тваринництво України у світовому галузевому розвитку. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2015. Вип. 3. С. 10-21.
3. Гнатишин Л. Б. Проблеми ефективного розвитку свинарства України. *Держава та регіони: Економіка та підприємництво*. 2019. Вип. 4(109). С. 80-84.
4. Еріксон Д. Американська технологія утримання свиней (від відлучення до забою). *Прибуткове свинарство*. 2015. № 3(27). С. 64-67.
5. Герасимов І., Барановський Д., Хохлов А. Дикіє і домашніє свинки. Харьков : Еспада, 2009. 240 с.

6. Лихач В. Я. Технологічні особливості вирощування поросят. *Тваринництво України*. 2015. № 6. С. 11-13.
7. Гнатишин Л. Б. Тенденції галузі свинарства в організаційній структурі аграрного виробництва. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 160-165.
8. Онегіна В. М. Державна аграрна політика та підтримка тваринництва в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Вип. 191. С. 77-91.

References

1. Svytnous, I.V. and Pidhornyi, A.V. (2014), "Current status and problems of production of pig breeding at the agricultural enterprises of Ukraine", *Innovatsiina ekonomika*, no. 6, pp. 77-81.
2. Kishchak, I.T. (2015), "Ukrainian livestock in global industry development", *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomoria*, Iss. 3, pp. 10-21.
3. Hnatyshyn, L.B. (2019), "Problems of effective development of pig breeding in Ukraine", *Derzhava ta rehiony: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, Iss. 4(109), pp. 80-84.
4. Erikson, D. (2015), "American technology of keeping pigs (from weaning to slaughter)", *Prybutkove svynarstvo*, no. 3(27), pp. 64-67.
5. Gerasimov, I., Baranovskiy, D. and Khokhlov A. (2009), *Dikie i domashnie svinki* [Wild and domestic pigs], Espada, Kharkiv, Ukraine, 240 p.
6. Lykhach, V.Ya. (2015), "Technological features of growing pigs", *Tvarynnytstvo Ukrainy*, no. 6, pp. 11-13.
7. Hnatyshyn, L.B. (2019), "Trends of pig industry in the organizational structure of agricultural production", *Infrastruktura rynku*, Iss. 33, pp. 160-165.
8. Onehina, V.M. (2018), "State agricultural policy and support of animal production in Ukraine", *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*, Iss. 191, pp. 77-91.